

EUROOPA KOHTU OTSUS

7. juuli 1981*

Kohtuasjas 158/80,

mille esemeks on Euroopa Kohtule EMÜ asutamislepingu artikli 177 alusel esitatud Finanzgericht Hamburgi IV koja eelotsusetaotlus, millega soovitakse nimetatud kohtus pooleliolevas menetluses järgmiste poolte vahel:

1. **Rewe-Handelsgesellschaft Nord mbH,**

2. **Rewe-Markt Steffen, Kiel,**

ja

Hauptzollamt Kiel (Kieli ülemtolliamet),

eelotsust nõukogu 23. juuli 1969. aasta määruse (EMÜ) nr 1544/69 (reisija isiklikus pagasis sisalduva kauba suhtes kohaldatava tollimaksu kohta, EÜT 1969, L 191, lk 1), nõukogu 28. mai 1968. aasta direktiivi nr 69/169/EMÜ (rahvusvahelises turismis toimuva impordi suhtes kohaldatavat kumuleeruva käibemaksu ja aktsiisivabastust käsitlevate õigusnormidega kehtestatud sätete ühtlustamise kohta, EÜT 1969, L 133, lk 6) tõlgendamise kohta ning nõukogu 20. detsembri 1977. aasta määruse (EMÜ) nr 3023/77 (mis käsitleb teatavaid laevadel põllumajandustoodete müümisest tulenevate kuritarvituste lõpetamise meetmeid, EÜT 1977, L 358, lk 2) kehtivuse kohta,

EUROOPA KOHUS,

koosseisus: president J. Mertens de Wilmars, kodade esimehed P. Pescatore, A. J. Mackenzie Stuart ja T. Koopmans, kohtunikud A. O'Keefe, G. Bosco, A. Touffait, O. Due ja A. Chloros,

kohtujurist: F. Capotorti,

kohtusekretär: A. Van Houtte,

on teinud järgmise

otsuse

* Kohtumenetluse keel: saksa.

[...]

Põhjendused

1 Oma 5. juuni 1980. aasta korraldusega, mis saabus Euroopa Kohtusse 9. juulil 1980, esitas Finanzgericht Hamburg EMÜ asutamislepingu artikli 177 kohaselt Euroopa Kohtule eelotsuse saamiseks rea küsimusi nõukogu 23. juuli 1969. aasta määruse (EMÜ) nr 1544/69 (reisija isiklikus pagasis sisalduva kauba suhtes kohaldatava tollimaksu kohta, EÜT 1969, L 191, lk 1) ja nõukogu 28. mai 1968. aasta direktiivi nr 69/169/EMÜ (rahvusvahelises turismis toimuva impordi suhtes kohaldatavat kumuleeruva käibemaksu ja aktsiisivabastust käsitlevate õigusnormidega kehtestatud sätete ühtlustamise kohta, EÜT 1969, L 133, lk 6) tõlgendamise kohta ning nõukogu 20. detsembri 1977. aasta määruse (EMÜ) nr 3023/77 (mis käsitleb teatavaid laevadel põllumajandustoodete müümisest tulenevate kuritarvituste lõpetamise meetmeid, EÜT 1977, L 358, lk 2) kehtivuse kohta.

2 Nimetatud küsimused tekkisid seoses kohtumenetlusega ühelt poolt Saksamaa Liitvabariigis asuva hulgimüüja ja jaemüüja ning teiselt poolt Hauptzollamt Kieli (Kieli ülemtolliamet) vahel ning nendega soovitakse teada, kas erinevate laevandusettevõtjate poolt Läänemere ranniku sadamatest tehtavad „võikruisid” on vastuolus ühenduse õigusega.

3 „Võikruisid” ületavad meretollipiiri ning suunduvad väljaspool Saksamaa territooriumi asuvatesse territoriaalvetesse või avamerele. Kruisi käigus on laevareisijatel võimalik osta kangeid alkohoolseid jooke, võid, liha, tubakat, parfüüme ja muid tooteid. Teatavate piirmäärade ulatuses ei võeta Saksamaa piiril nende kaupade impordilt maksu. „Võikruisidel” on neid korraldavate ettevõtjate jaoks märkimisväärne majanduslik tähtsus.

4 Põhikohtuasja esimene hageja on hulgimüüja, kelle peakorter asub Saksamaa Liitvabariigis Kieli lähistel. Ta turustab muu hulgas samu kaupu, mida müüakse kruisidel. Tema klientideks, kellest üks on põhikohtuasja teine hageja, on Läänemere rannikul asuvad jaemüüjad.

5 Nagu nähtub eelotsusetaotlust käsitlevast korraldusest, väitsid hagejad Finanzgerichtis, et nende kruiside tulemusena jäetakse kohalikud jae- ja hulgimüügiettevõtjad ilma suurest osast Läänemere ranniku elanike ostujõust ning see jaotatakse ümber laevandusettevõtjate vahel, kes kõnealuseid kruise korraldavad. Asjaolu, et neil ettevõtjatel on võimalik müüa kaupu maksuvabalt või soodsama maksumääraga, annab neile märkimisväärse konkurentsieelise, mis toob kaasa konkurentsimoonutusi.

6 Algselt taotlesid hagejad, et Finanzgericht keelaks kostjal kõnealuseid kaupu maksuvabalt tollist läbi lubamast. Hiljem taotlesid nad, et Finanzgericht kohustaks kostjat mitte kohaldama

piiri ületavatele reisijate puhul maksuvabastust nende poolt „võikruisidel” maksuvabalt või soodsama maksumääraga ostetud kaupadele.

7 Finanzgericht, kus nimetatud kohtuvaidlus toimub, esitas Euroopa Kohtule eelotsuse saamiseks järgmised küsimused:

„Tollimaks

1. Kas nõukogu 23. juuli 1969. aasta määrust (EMÜ) nr 1544/69, nagu seda on viimati muudetud nõukogu 19. detsembri 1978. aasta määrusega (EMÜ) nr 3061/78, tuleb tõlgendada selliselt, et määruuses nimetatud tollimaksuvabastust kohaldatakse üksnes mitteliikmesriigi tolliterritooriumilt pärinevatele kaupadele ja, kui vaja, kaupadele, mis on selles riigis tolliseaduse kohaselt vabas ringluses, või piisab sellest, et kaubad on pärit liikmesriikidest ning on imporditud asjaomase liikmesriigi territooriumile meritsi üle meretollipiiri või riigipiiri?

2. Kas nõukogu määrus (EMÜ) nr 1544/69, nagu seda on viimati muudetud nõukogu määrusega (EMÜ) nr 3061/78, vajadusel koostoimes EMÜ asutamislepingu artikliga 28, sisaldab – välja arvatud nõukogu 20. detsembri 1977. aasta määruse alla kuuluvate kaupade osas – ammendavaid eeskirju reisijate isiklikus pagasis sisalduvate kaupade tollimaksuvabastuse kohta, või võivad liikmesriigid, välja arvatud määruse (EMÜ) nr 3023/77 alla kuuluvate kaupade puhul, anda iseseisvalt tollimaksuvabastusi, mis lähevad määruse (EMÜ) nr 1544/69 reguleerimisalast kaugemale?

3. Kas ühenduse määruse rikkumine annab isikule, kelle õigusi on määrusega vastuolus olevate liikmesriigi õigusakti sätete või nende rakendamise kahjustatud, selliseid vahetult kohaldatavaid õigusi, mille alusel ta võib pöörduda siseriiklikku kohtusse nõudmaks ühenduse õigusega vastuolus olevate meetmete kohaldamise lõpetamist või ühenduse õiguse sätete täitmist?

4. Kas nõukogu määrus (EMÜ) nr 3023/77 on tühine, kuna see rikub ülimuslikku ühenduse õiguse põhimõtet (näiteks võrdse kohtlemise põhimõtet, diskrimineerimise keeldu, konkurentsivabadust, proportsionaalsuse põhimõtet)?

5. Kui 4. küsimuse vastus on jaatav, siis kas isikul, kelle õigusi on nõukogu määruusel (EMÜ) nr 3023/77 põhineva liikmesriigi õigusakti või selle rakendamisega kahjustatud, tekib subjektiivne õigus pöörduda siseriiklikku kohtusse nõudmaks ühenduse õigusega vastuolus olevate meetmete kohaldamise lõpetamist?

Käibemaks ja aktsiis

6. Kas nõukogu 28. mai 1969. aasta direktiivi nr 69/169/EMÜ, nagu seda on viimati muudetud nõukogu 19. detsembri 1978. aasta direktiiviga 78/1032/EMÜ, tuleb tõlgendada selliselt, et direktiiviga ette nähtud käibemaksu- ja aktsiisivabastust kohaldatakse üksnes reisijate isiklikus pagasis olevatele kaupadele, mis on pärit mitteliikmesriigi

tolliterritooriumilt (artikkel 1) või, kui tegemist on liikmesriigist pärit kaupadega, ühenduse tolliterritooriumilt (artikkel 2), ning vajadusel ka mitteliikmesriigi või liikmesriigi tolliseaduse kohaselt vabas ringluses olevatele kaupadele, või piisab sellest, et kaubad on imporditud asjaomase liikmesriigi territooriumile meritsi üle meretollipiiri või riigipiiri?

7. Kas nõukogu direktiiv nr 69/169/EMÜ, nagu seda on viimati muudetud, sisaldab ammendavaid eeskirju reisijate isiklikus pagasis sisalduvate kaupade käibemaksu- ja aktsiisivabastuse kohta, või on liikmesriikidel õigus anda iseseisvalt käibemaksu- ja aktsiisivabastusi, mis lähevad direktiivi reguleerimisalast kaugemale?

8. Kas nõukogu direktiiv nr 69/169/EMÜ, nagu seda on viimati muudetud, annab isikule, kelle õigusi on direktiivi sätetega vastuolus olevate liikmesriigi õigusakti sätete või nende rakendamise kahjustatud, selliseid vahetult kohaldatavaid õigusi, mille alusel ta võib pöörduda siseriiklikku kohtusse nõudmaks ühenduse õigusega vastuolus olevate siseriiklike meetmete kohaldamise lõpetamist?"

I – Tollimaks

Esimene küsimus (määruse (EMÜ) nr 1544/69 tõlgendamine – tollimaksuvabastus)

8 Määrusega (EMÜ) nr 1544/69, nagu seda on viimati muudetud määrusega nr 3061/78 (EÜT 1978, L 366, lk 3), nähakse ette reisijate isiklikus pagasis sisalduvate kaupade tollimaksualane kohtlemine.

9 Määruse (EMÜ) nr 1544/69 preambuli põhjendustest nähtub, et selle eesmärk on lihtsustada tolliasutuste tööd, vältides mitteliikmesriikide ja ühenduse vahelise ulatusliku liikluse ja reisijate poolt imporditavate mitmesuguste kaupadega kaasnevaid keerukaid probleeme. Seda eesmärki silmas pidades nähakse määrusega ette, et reisijate isiklikus pagasis sisalduvatele kaupadele tuleb teha piiratud erand, juhul kui imporditavad kaubad ei ole kaubanduslikku laadi.

10 Määruses (EMÜ) nr 1544/69, nagu seda on muudetud määrusega nr 3061/78, ei määratleta tollimaksuvabastust saavate kaupade päritolu. Artiklis 1 sätestatakse, et reisijate isiklikus pagasis sisalduvad kaubad on ühise tollitariifistiku tollimaksudest vabastatud, kui imporditavad kaubad ei ole kaubanduslikku laadi. Artikli 1 lõike 1 teises lõigus märgitakse, et „isiklik pagas” on kogu pagas, mille reisija saab saabumisel tollivõimudele esitada, samuti pagas, mille ta esitab nimetatud võimudele hiljem, kui on tõendatud, et tema vedamise eest vastutav äriühing registreeris selle pagasi tema väljasõidul saatjaga pagasina.

11 Määrus käsitleb väikesi kaubakoguseid, mille tollimaksuga maksustatav väärtus on väike. Määruse eesmärki – lihtsustada mitteliikmesriikidest saabuvate reisijate isiklikus pagasis sisalduvate kaupade tollivormistust – ei saavutataks juhul, kui tollivõimud peaksid importimisel kindlaks tegema nende kaupade päritolu, millele tollimaksuvabastust taotletakse.

12 Seepärast tuleb märkida, et määrust (EMÜ) nr 1544/69 kohaldatakse mitteliikmesriikidest saabuvate reisijate pagasile, olenemata kaupade päritolust või toomise kohast ning tollimaksudest ja maksudest, mida neilt on võetud enne ühenduse territooriumile importimist.

13 Lisaks tuleb tähele panna, et muutmismääruse preambuli seitsmendas põhjenduses sätestatakse järgmist: „...võimaliku vale tõlgenduse vältimiseks tuleb selgesõnaliselt märkida, et ühise tollitariifistiku tollimaksust vabastatakse üksnes kolmandatest riikidest saabuvad reisijad”. See põhjendus näitab selgelt, et nõukogu eesmärk on vältida kuritarvitusi. Seega ei ole mitteliikmesriigist saabuva reisijana, kes on vabastatud ühise tollitariifistiku tollimaksudest, võimalik käsitada isikut, kes liikmesriigi sadamast lähtuva kruisi raames ei külasta mitteliikmesriiki või külastab seda üksnes formaalselt ega viibi seal arvestatava aja jooksul, millest tõepoolest piisaks ostude sooritamiseks.

14 Seepärast tuleb esimesele küsimusele vastata, et erandit, mis on ette nähtud määrusega (EMÜ) nr 1544/69, nagu seda on muudetud määrusega (EMÜ) nr 3061/78, kohaldatakse üksnes mitteliikmesriikidest saabuvate reisijate isiklikus pagasis sisalduvatele kaupadele. Erandit kohaldatakse olenemata kaupade päritolust või nende toomise kohast ning tollimaksudest ja muudest maksudest, mida neilt on võetud enne ühenduse territooriumile importimist. Määruse sätetele vastava mitteliikmesriigist saabuva reisijana, kes on vabastatud ühise tollitariifistiku tollimaksudest, ei ole aga võimalik käsitada isikut, kes liikmesriigi sadamast lähtuva kruisi raames ei külasta mitteliikmesriiki või külastab seda üksnes formaalselt ega viibi seal arvestatava aja jooksul, millest tõepoolest piisaks ostude sooritamiseks.

Teine küsimus (määruse (EMÜ) nr 1544/69 tõlgendamine – tollimaksuvabastus)

15 Asutamislepingu artikli 3 punktis b sätestatakse, et ühenduse tegevus hõlmab muu hulgas ühise tollitariifistiku loomist. Asutamislepingu artikli 9 kohaselt rajaneb ühendus tolliliidul, mis hõlmab kogu kaubavahetust ning millega kaasneb impordi- ja ekspordimaksude ja kõigi samaväärsse toimega maksude keelustamine liikmesriikide vahel, samuti ühise tollitariifistiku vastuvõtmine nende suhetes kolmandate riikidega. Asutamislepingu artikliga 28 nähakse ette, et igakordse ühise tollitariifistiku maksumäära iseseisva muutmise või peatamise otsustab nõukogu.

16 Neist sätetest nähtub selgelt, et tollimaksuvabastuste üle, mida võib konkreetsetel juhtudel teatavate kaupade suhtes kohaldada erandina ühisest tollitariifistikust, otsustab asutamislepingus sätestatud tingimustel nõukogu. Sellest tuleneb, et alates hetkest, mil nõukogu on antud valdkonnas kehtestanud maksuvabastuste ühetaolise kohaldamise eeskirjad, nagu näiteks määruses (EMÜ) nr 1544/69 sisalduvad eeskirjad, puudub liikmesriikidel õigus anda selles valdkonnas ulatuslikumaid maksuvabastusi, kui on ette nähtud ühenduse eeskirjadega.

17 Seega tuleb teisele küsimusele vastata, et nõukogu 23. juuli 1969. aasta määrus (EMÜ) nr 1544/69 sisaldab ammendavaid eeskirju mitteliikmesriikidest saabuvate reisijate isiklikus pagasis olevate kaupade tollimaksuvabastuse kohta ning need eeskirjad ei jäta liikmesriikidele õigust anda määrusega hõlmatud valdkonnas ulatuslikumaid maksuvabastusi, kui on määrusega ette nähtud.

Neljas küsimus (määruse (EMÜ) nr 3023/77 kehtivus – vabastused põllumajandusmaksudest)

18 Neljanda küsimusega soovitakse teada, kas nõukogu määrus (EMÜ) nr 3023/77 on tühine, kuna see rikub ülimuslikku ühenduse õiguse põhimõtet (näiteks võrdse kohtlemise põhimõtet, diskrimineerimise keeldu, konkurentsivabadust, proportsionaalsuse põhimõtet).

19 Enne, kui Euroopa Kohus asub kõnealust määrust nende kriteeriumite seisukohalt hindama, tuleb aga uurida, kas määrus on kooskõlas asutamislepingu artikli 190 sätetega, mille kohaselt määrused peavad sisaldama põhjendusi, millel need rajanevad.

20 Nõukogu 10. juuli 1975. aasta määrusega (EMÜ) nr 1818/75 (EÜT L 185, lk 3) laiendati määrusega (EMÜ) nr 1544/69 ette nähtud maksuvabastusi ühise põllumajanduspoliitikaga või asutamislepingu artikli 235 kohaselt ette nähtud põllumajandusmaksudele ja muudele impordimaksudele, mida kohaldatakse üksnes teatavatele ühendusse saabuvate reisijate isiklikus pagasis olevatele kaupadele, mis on saadud põllumajandustoodete töötlemise tulemusena.

21 Kuna nõukogu leidis, et maksuvabastuste laiendamine tõi kaasa kuritarvitusi, võttis ta 20. detsembril vastu määruse (EMÜ) nr 3023/77, „mis käsitleb teatavaid laevadel põllumajandustoodete müümisest tulenevate kuritarvituste lõpetamise meetmeid”. Selle määruse preambuli põhjendustes meenutatakse esmalt, et määrust (EMÜ) nr 1544/69 (tegelikud tollimaksuvabastused) ei kohaldata kaupadele, mis imporditakse pärast reisi liikmesriigi sadamast väljunud laeval, mis ei külastanud mõnda mitteliikmesriigi tolliterritooriumil asuvat sadamat. Lisaks märgitakse põhjendustes kogemustele viidates, et ühenduse sadamast väljunud laevadel, mis naasevad ühendusse sadamasse ilma mõnda mitteliikmesriigi tolliterritooriumil asuvat sadamat külastamata, on müüdnud või jaotatud eksporditoetusi saanud ühenduse põllumajandustooteid ja kolmandatest riikidest pärit

põllumajandustooteid, et tuua need tooted maksuvabalt ühendusse vastavalt määrustele (EMÜ) nr 1544/69 ja 1818/75.

22 Neist põhjendustest nähtub, et põhjendustes viidatud asjaoludel reisijate poolt soetatud kaupade ühenduse tolliterritooriumile toomine ilma tollimakse ja põllumajandusmakse tasumata ei ole nõukogu hinnangul kooskõlas nimetatud määruste eesmärgiga. Kuna eksporditoetuste eesmärk on võimaldada ühenduse päritolu põllumajandustoodetel konkureerida mitteliikmesriikide toodetega väljaspool ühenduse turge, ei oleks ühenduse eksporditoetuste süsteemi raames kohane anda neid toetusi ekspordi puhul, mis ei ole ette nähtud mitteliikmesriigi turu jaoks, vaid ühendusse reimportimiseks ilma põllumajandustoodete importimisel tavaliselt võetavaid makse tasumata. Sellised tehingud põhjustaksid selget kahju põllumajanduse arengu- ja tagatisfondile ning moonutaksid konkurentsi siseturul.

23 Määruse (EMÜ) nr 3023/77 preambuli viiendas põhjenduses märgib nõukogu aga järgmist:

„[...] selle valdkonna õiguslikku olukorda tuleks täpsustada; [...] selleks tuleks liikmesriikidel lubada anda maksuvabastusi asutamislepingu II lisas loetletud toodetele, mida eespool nimetatud tingimustel müüakse või jaotatakse laevadel väga väikestes kogustes, kusjuures neid koguseid ületavaid kaupu ei ole lubatud ühendusse importida asjakohaseid impordimakse tasumata”.

24 Seega lubab määrus liikmesriikidel vabastada põhjendustes kirjeldatud tingimustel impordimaksudest teatavad määruse artikli 1 lõikes 2 nimetatud kaubakogused.

25 Asutamislepingu artiklis 190 sätestatakse, et „nõukogu ja komisjoni määrustes, direktiivides ja otsustes märgitakse põhjendused, millel need rajanevad, ning viidatakse kõikidele ettepanekutele ja arvamustele, mille saamist käesolevast lepingust tulenevalt tuli taotleda”. Selle artikli kohaselt peavad kõnealused meetmed sisaldama põhjendusi, millest lähtuvalt institutsioon need vastu võttis, et Euroopa Kohtul oleks võimalik neid meetmeid kontrollida ning asjassepuutuvatele liikmesriikidele ja kodanikele oleks teada tingimused, mille alusel ühenduse institutsioonid on asutamislepingut kohaldanud.

26 Määruse (EMÜ) nr 3023/77 põhjendav osa sellele nõudele ei vasta. Selles ei selgitata nimelt üldse, miks nõukogu pidas vajalikuks kehtestada antud olukorras erilise maksuvabastuste süsteemi, kui leidis, et vastupidiselt väljakujunenud tavale ei saa määrust (EMÜ) nr 1544/69 eespool kirjeldatud olukorras kohaldada. Põhjendava osaga seotud vastuolu on veelgi suurem seetõttu, et tegemist on sättega, mis annab liikmesriigile õiguse anda vabastusi ühise põllumajanduspoliitika oluliseks osaks olevatest impordimaksudest, kuigi mitte suures ulatuses. Sellises olukorras ei anna põhjendav osa määruse vaidlusalastele sätetele mingit õiguslikku põhjendust ning seepärast ei näi olevat vajalik nende põhjusi uurida võimaliku ühisturu reeglitega vastuolu kindlakstegemise seisukohalt.

27 Seega piisab, kui märkida, et määrus (EMÜ) nr 3023/77 ei sisalda asutamislepingu artikliga 190 ette nähtud põhjendusi ning on seepärast tühine.

II – Käibemaks ja aktsiis

Kuues ja seitsmes küsimus (direktiivi 69/169/EMÜ tõlgendamine – käibemaksu- ja aktsiisivabastused)

28 Direktiiviga 69/169/EMÜ, nagu seda on täiendatud nõukogu 12. juuni 1972. aasta teise direktiiviga (EÜT L 139, lk 28) ja nõukogu 19. detsembri 1978. aasta kolmanda direktiiviga (EÜT L 366, lk 28) rahvusvahelises turismis kohaldatavaid kumuleeruva käibemaksu ja aktsiisieskirju käsitlevate õigusnormide sätete ühtlustamise kohta, nähakse ette, et mitteliikmesriikide ja ühenduse vahelise reisimise puhul võib neist importimisel võetavatest maksudest vabastada reisijate isiklikus pagasis sisalduvad kaubad, mille väärtus ei ületa teatavaid piirmäärasid.

29 Sama direktiiviga nähakse ka ette, et neist importimisel võetavatest maksudest vabastatakse ühenduse liikmesriikidest saabuvate reisijate isiklikus pagasis olevad kaubad, mille väärtus ei ületa teatavaid piirmäärasid, juhul kui need vastavad asutamislepingu artiklites 9 ja 10 sätestatud tingimustele ning on soetatud mõne liikmesriigi turul maksustamist reguleerivate üldnormide kohaselt.

30 Kõnealuse direktiivi artiklis 4 sätestatakse, et iga liikmesriik kehtestab kaupade käibe- ja aktsiisimaksust vabastamisel koguselised piirangud direktiivis nimetatud kaupadele (tubakatooted, alkohoolsed joogid, parfüümid ja tualettveed, kohv ja tee), ilma, et see piiraks siseriiklikke eeskirju, mida kohaldatakse reisijate suhtes, kelle elukoht on väljaspool Euroopat. Mitteliikmesriikide ja ühenduse vahelisel reisimisel on need piirangud rangemad kui liikmesriikide vahelise reisimise puhul.

31 Direktiiviga lubatakse liikmesriikidel määrata ka leebemaid piiranguid selliste kaupade väärtuse ja koguse osas, mida impordivad piiriülesed töötajad ja mõningad muud isikud.

32 Lisaks sisaldab see sätteid seoses liikmesriigi poolse maksuvabastusega liikmesriigist lahkuvate reisijate isiklikus pagasis olevatele kaupadele.

33 Direktiivi 69/169/EMÜ täiendanud kahe direktiivi põhjendustest nähtub, et nõukogu võttis need vastu nõukogu ja liikmesriikide valitsuste esindajate 22. märtsi 1971. aasta resolutsiooni rakendamiseks, millega nähakse ette ühendusesiseseid riigipiire ületavatele üksikisikutele antavate maksuvabastuste järk-järguline laiendamine. Nõukogu pidas vajalikuks esimese

sammuna ette näha teatavad ühised reeglid kõige tavalisemate maksuvabastuste puhuks jaemüügi etapis, mida kohaldatakse isikute suhtes, kelle elukoht on ühenduses.

34 Mitteliikmesriikide ja ühenduse vahelise reisimise osas nähtub direktiivi sõnastusest, et maksuvabastuse võib anda üksnes reisijatele, kes saavad ühenduse tolliterritooriumile mitteliikmesriigist ning sel juhul ei ole maksuvabastuse andmiseks oluline, millistel asjaoludel need kaubad soetati.

35 Ühendusesisese reisimise osas muudetakse kolmanda direktiiviga direktiivi 69/169/EMÜ artikli 2 lõiget 4, lisades sätte selle kohta, et kui ühest liikmesriigist teise reisimine toimub läbi mitteliikmesriigi territooriumi või kui reis algab teise liikmesriigi territooriumi sellises osas, kus kohapeal tarbitavalt kaubalt direktiivis nimetatud makse ei võeta, peab reisija suutma tõendada, et tema pagasis olev kaup on soetatud mõne liikmesriigi siseturul maksustamist käsitlevate üldnormide alusel ning selle osas ei saa taotleda käibemaksu ja/või aktsiisi tagastamist. Kui reisija seda tõendada ei suuda, võib talle kohaldada üksnes piiratud maksuvabastust, mis on ette nähtud mitteliikmesriikide ja ühenduse vahelise reisimise puhuks.

36 Nii kõnealuste direktiivide põhjendustest kui ka sätetest nähtub, et nõukogu eesmärk oli kehtestada järk-järgult terviklik reisijate isiklikus pagasis sisalduvate kaupade käibemaksu- ja aktsiisivabastuste süsteem ning seetõttu jäävad liikmesriikidele antud valdkonnas üksnes neile direktiividega ette nähtud piiratud volitused direktiivides sätestamata maksuvabastuste kehtestamiseks.

37 Seega tuleb kuuendale küsimusele vastata, et:

a) Mitteliikmesriikide ja ühenduse vahelise reisimise puhul võib direktiivis 69/169/EMÜ sätestatud maksuvabastuse anda üksnes reisijatele, kes saavad ühenduse tolliterritooriumile mitteliikmesriigist, ning sel juhul ei ole maksuvabastuste andmiseks oluline, millistel asjaoludel need kaubad soetati.

b) Ühendusesisese reisimise puhul, juhul kui ühest liikmesriigist teise reisimine toimub läbi mitteliikmesriigi territooriumi või kui reis algab teise liikmesriigi territooriumi sellises osas, kus kohapeal tarbitavalt kaubalt direktiivis nimetatud makse ei võeta, peab reisija suutma tõendada, et tema pagasis olev kaup on soetatud mõne liikmesriigi siseturul maksustamist käsitlevate üldnormide alusel ning selle osas ei saa taotleda käibemaksu ja/või aktsiisi tagastamist. Kui reisija seda tõendada ei suuda, võib talle kohaldada üksnes piiratud maksuvabastust, mis on ette nähtud mitteliikmesriikide ja ühenduse vahelise reisimise puhuks.

38 Seitsmendale küsimusele tuleb vastata, et direktiive vastu võttes oli nõukogu eesmärk kehtestada järk-järgult terviklik reisijate isiklikus pagasis sisalduvate kaupade käibemaksu- ja aktsiisivabastuste süsteem ning seetõttu jäävad liikmesriikidele antud valdkonnas üksnes neile direktiividega ette nähtud piiratud volitused direktiivides sätestamata maksuvabastuste kehtestamiseks.

Kolmas, viies ja kaheksas küsimus (kõnealuste määruste ja direktiividega isikutele ette nähtud õiguskaitsevahendid)

39 Nende kolme küsimusega soovitakse teada, kas isikul, kelle huve kahjustavad ühenduse õigusega kokkusobimatud siseriiklikud õigusaktid või õigusvastase ühenduse meetme kohaldamine, võib pöörduda siseriiklikesse kohtutesse, et nõuda ühenduse õigusega kokkusobimatute meetmete kehtetukstunnistamist.

40 Finanzgericht märgib oma korralduses, et Bundesverfassungsgerichti ja Bundesverwaltungsgerichti kohtupraktika kohaselt rikuvad konkreetsete isikute gruppide huvide edendamiseks vastu võetud ja konkurentsiolukorda muutvad seadused võrdse kohtlemise põhimõtet, kui neid ei ole tarvis avalikes huvides ja kui nendega rikutakse meelevaldselt teiste isikute kaitstavaid õigusi. Sellisel juhul võib kahjustatud isik Saksa õiguse kohaselt kohtusse pöörduda. Seda arvesse võttes on siseriikliku kohtu küsimuste eesmärk teada saada, kas kohtusse pöördumise õigust võib sarnastel tingimustel teostada ka ühenduse õigussüsteemi raames, eelkõige sellisel viisil, et kui ühenduse õigusega hõlmatud isiku majandushuve kahjustab liikmesriigi või ühenduse institutsioonide tegevusest tulenev ühenduse sätte kolmanda isiku suhtes kohaldamatajätmine, võib kõnealune isik pöörduda liikmesriigi kohtutesse, et sundida riigi ametiasutusi kõnealuseid sätteid kohaldama või nende rikkumisest hoiduma.

41 Esiteks tuleb märkida, et asutamislepingu artikli 189 kohaselt on määrus „tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides”. Direktiiv on „saavutatava tulemuse seisukohalt siduv”, kuid jätab riigi ametiasutustele vabaduse valida vorm ja meetodid. Euroopa Kohtu pretsedendiõiguse kohaselt tähendab direktiivi siduvus seda, et liikmesriik ei tohi üksikisiku suhtes kohaldada õigusnormi, mis ei ole kooskõlas direktiivi sättega, juhul kui sellel sättel on kõik vajalikud tunnused, et kohus saaks vajadusel sellele tugineda.

42 Neist kaalutlustest järeldub ka, et isik võib siseriiklikes kohtutes tugineda õigustele, mis on talle antud määrusega.

43 Samuti ei tohi riigi ametiasutused isiku suhtes kohaldada õigusnorme, mis ei ole kooskõlas direktiiviga ette nähtud kohustusega, kui see kohustus ei ole tingimuslik ja on piisavalt selge.

44 Mis puutub ettevõtja õigusesse nõuda kohtu kaudu, et liikmesriigi ametiasutused sunniskid kolmandat isikut täitma ühenduse õigusnormidest tulenevaid kohustusi konkreetses õiguslikus olukorras, mis ei ole selle ettevõtja põhjustatud, kuid mis ühenduse normide mittetäitmisest tulenevalt toob talle majanduslikku kahju, tuleb esiteks märkida, et kuigi asutamislepinguga on mitmetel juhtudel antud eraisikutele õigus vajadusel otse Euroopa Kohtu poole pöörduda, ei olnud selle eesmärk luua siseriiklikes õigusaktides sätestamata uusi õiguskaitsevahendeid, millest lähtuvalt siseriiklikud kohtud tagaksid ühenduse õigusaktide

täitmist. Teiselt poolt eeldab asutamislepinguga, eelkõige selle artikliga 177, ette nähtud õiguskaitstesüsteem, et kõik siseriiklike õigusaktidega ette nähtud kohtuliku kaitse võimalused peavad olema kasutatavad ka vahetult kohaldatavate ühenduse sätete täitmise tagamiseks, lähtudes samadest vastuvõetavus- ja menetlusnormidest, mida kohaldataks seoses siseriiklike õigusaktide täitmise tagamisega.

45 Konkreetselt seoses määrusega (EMÜ) nr 3023/77 tuleb märkida, et see määrus ei anna iseenesest maksuvabastust. Sellega anti siseriiklikele ametiasutustele pelgalt õigus piiratud maksuvabastust võimaldada. Seega, kuna määrus on tühine, ei ole selle alusel võetud siseriiklikud meetmed kooskõlas ühenduse õigusega.

46 Seepärast tuleb kolmandale, viiendale ja kaheksandale küsimusele vastata järgmiselt:

„Asutamislepinguga, eelkõige selle artikliga 177 ette nähtud õiguskaitstesüsteem eeldab, et kõik siseriiklike õigusaktidega ette nähtud kohtuliku kaitse võimalused peavad olema kasutatavad ka vahetult kohaldatavate ühenduse sätete täitmise tagamiseks, lähtudes samadest vastuvõetavus- ja menetlusnormidest, mida kohaldataks seoses siseriiklike õigusaktide täitmise tagamisega.”

Kohtukulud

Euroopa Kohtule märkusi esitanud Saksamaa Liitvabariigi valitsuse, Prantsuse Vabariigi valitsuse, Ühendkuningriigi valitsuse, Euroopa Ühenduste Nõukogu ja Euroopa Ühenduste Komisjoni kohtukulud ei hüvitata. Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus siseriiklikus kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse nimetatud kohus.

Esitatud põhjendustest lähtudes,

EUROOPA KOHUS,

vastates küsimustele, mille Finanzgericht Hamburg talle oma 5. juuni 1980. aasta korraldusega esitas, otsustab:

1. Määrusega (EMÜ) nr 1544/69, nagu seda on viimati muudetud määrusega (EMÜ) nr 3061/78, ette nähtud erandit kohaldatakse üksnes mitteliikmesriigist saabuvate reisijate isiklikus pagasis olevatele kaupadele. Erandit kohaldatakse olenemata kaupade päritolust või nende toomise kohast ning tollimaksudest ja muudest maksudest, mida neilt on võetud enne ühenduse territooriumile importimist. Määruse sätetele vastava

mitteliikmesriigist saabuva reisijana, kes on vabastatud ühise tollitariifistiku tollimaksudest, ei ole aga võimalik käsitada isikut, kes liikmesriigi sadamast lähtuva kruisi raames ei külasta mitteliikmesriiki või külastab seda üksnes formaalselt ega viibi seal arvestatava aja jooksul, millest tõepoolest piisaks ostude sooritamiseks.

2. Nõukogu 23. juuli 1969. aasta määrus (EMÜ) nr 1544/69 sisaldab ammendavaid eeskirju mitteliikmesriikidest saabuvate reisijate isiklikus pagasis olevate kaupade tollimaksuvabastuse kohta ning need eeskirjad ei jäta liikmesriikidele õigust anda määrusega hõlmatud valdkonnas ulatuslikumaid maksuvabastusi, kui on määrusega ette nähtud.

3. Nõukogu 20. detsembri 1977. aasta määrus (EMÜ) nr 3023/77, mis käsitleb teatavaid laevadel põllumajandustoodete müümisest tulenevate kuritarvituste lõpetamise meetmeid, ei sisalda nõuetekohast põhjendavat osa ning on seepärast tühine.

4. Mitteliikmesriikide ja ühenduse vahelise reisimise puhul võib nõukogu 28. mai 1969. aasta direktiivis 69/169/EMÜ (rahvusvahelises turismis toimuva impordi suhtes kohaldatavat käibemaksu- ja aktsiisivabastust käsitlevate õigusnormidega kehtestatud sätete ühtlustamise kohta) sätestatud maksuvabastuse anda üksnes reisijatele, kes saavad ühenduse tolliterritooriumile mitteliikmesriigist, ning sel juhul ei ole maksuvabastuste andmiseks oluline, millistel asjaoludel need kaubad soetati.

5. Ühendusesisese reisimise puhul, juhul kui ühest liikmesriigist teise reisimine toimub läbi mitteliikmesriigi territooriumi või kui reis algab teise liikmesriigi territooriumi sellises osas, kus kohapeal tarbitavalt kaubalt direktiivis nimetatud makse ei võeta, peab reisija suutma tõendada, et tema pagasis olev kaup on soetatud mõne liikmesriigi siseturul maksustamist käsitlevate üldnormide alusel ning selle osas ei saa taotleda käibemaksu ja/või aktsiisi tagastamist. Kui reisija seda tõendada ei suuda, võib talle kohaldada üksnes piiratumat maksuvabastust, mis on ette nähtud mitteliikmesriikide ja ühenduse vahelise reisimise puhuks.

6. Direktiivi 69/169/EMÜ ning seda täiendavaid 12. juuni 1972. aasta teist direktiivi ja 10. detsembri 1978. aasta kolmandat direktiivi vastu võttes oli nõukogu eesmärk kehtestada järk-järgult terviklik reisijate isiklikus pagasis sisalduvate kaupade käibemaksu- ja aktsiisivabastuse süsteem. Seetõttu jäävad liikmesriikidele antud valdkonnas üksnes neile direktiividega ette nähtud piiratud volitused direktiivides sätestamata maksuvabastuste kehtestamiseks.

7. Asutamislepinguga, eelkõige selle artikliga 177, ette nähtud õiguskaitse süsteem eeldab, et kõik siseriiklike õigusaktidega ette nähtud kohtuliku kaitse võimalused peavad olema kasutatavad ka vahetult kohaldatavate ühenduse sätete täitmise tagamiseks, lähtudes samadest vastuvõetavus- ja menetlusnormidest, mida kohaldataks seoses siseriiklike õigusaktide täitmise tagamisega.

Mertens de Wilmars

Pescatore

Mackenzie Stuart

Koopmans

O'Keeffe

Bosco

Touffait

Due

Chloros

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 7. juulil 1981 Luxembourgis.

Kohtusekretär

President

A. Van Houtte

J. Mertens de Wilmars